

І. П. Клімаў,

*кандыдат філалагічных навук, дацэнт,
дацэнт кафедры беларускай і замежнай філалогіі
ўстанавы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
культуры і мастацтваў», г. Мінск, Беларусь*

ПРАБЛЕМА ВЫЛУЧЭННЯ НЕАЛАГІЗМАЎ У СТАРАБЕЛАРУСКАЙ/СТАРАЎКРАЊНСКАЙ МОВЕ

Анацыя. Праблема вылучэння неалагізмаў у старабеларускай/стараўкраінскай кніжна-пісьмовай мове пакуль не прыцягнула ўвагі даследчыкаў. Гэтаму шкодзіць недастатковасць як лексікаграфіі, так і апісання мовы ўсіх старажытных помнікаў. Яшчэ ў Антычнасці было заўважана існаванне неалагізмаў у мове (напрыклад, Гарацыем), хаця погляды старабеларускіх/стараўкраінскіх кніжнікаў на гэты конт невядомыя.

У артыкуле абмяркоўваюцца падыходы, што дазваляць з найбольшай верагоднасцю вылучаць неалагізмы ў даўніх тэкстах. Гэта калькі і запазычанні, спецыфічная дэрывацыя, экспрэсіўнасць, рэдкая лексіка і фразеалогія. Аднак не будуць сведчыць пра неалагізмы фанетыка-арфаграфічныя асаблівасці слоў, што маюць сістэмны (дыялектны, рэгіянальны, ізагласны) характар.

Ключавыя словы: старабеларуская/стараўкраінская мова, неалагізм, дыялектызм, аказіяналізм, калька, запазычанне, дэрывацыя.

I. Klimau,

*PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Belarusian
and Foreign Philology of the Educational Institution "The Belarusian State
University of Culture and Arts", Minsk, Belarus*

PROBLEM OF IDENTIFYING NEOLOGISMS IN OLD BELARUSIAN/OLD UKRAINIAN LANGUAGE

Abstract. The problem of identifying neologisms in the Old Belarusian/Old Ukrainian literary language has not yet attracted the attention of researchers. This is harmed by the insufficiency of both lexicography and descriptions of the language of all ancient monuments. Even in Antiquity, the presence of neologisms in the language was noticed (for example, by Gortius), although the views of the ancient Belarusian / ancient Ukrainian scribes on this matter are unknown.

The article discusses approaches that will most likely identify neologisms in ancient texts. These are styles and borrowings, specific derivation,

expressiveness, rare vocabulary and phraseology. However, the phonetic and orthographic features of words that have a systemic (dialect, regional, isoglossal) character will not indicate neologisms.

Keywords: old Belarusian/old Ukrainian language, neologism, dialecticism, occasionalism, calque, borrowing, derivation.

З часоў Антычнасці еўрапейскія філолагі і майстры слова заўважалі існаванне ў мове неалагізмаў. Асаблівае значэнне гэта мела для старажытнарымскай культуры, якая ў многіх аспектах пераймала і капіравала іншыя культуры, перш за ўсё старажытнагрэчаскую. Адпаведна, і лацінская мова арыентавалася на старажытнагрэчаскую мову як на сваю мадэль і ўзор у сферы стылістыкі, ідэматыкі і часткова лексікі [9, с. 92–95, 97–100]. Таму лацінскія вучоныя і пісьменнікі звярталі ўвагу таксама на неалагізмы ў сваіх тэкстах.

Найбольш вядомае абмеркаванне неалагізмаў старажытнарымскай літаратуры трапляецца ў Гарацыя, у паэтычным пасланні «Навука паэзіі» («Ars Poetica»). У радках 48–69 сваёй паэмы ён дазваляе дарэчна і асцярожна выкарыстоўваць у прыгожым пісьменстве неалагізмы, разглядаючы іх як неадменную ўласцівасць мовы, перадумову яе развіцця (*ita verborum... // ...iuvenum ritu florent modo nata vigentque* (62–63) ‘тыя словы... новыя расквітнеюць, зноў народзячыся, і ўзбуяюць’, пераклад тут і далей наш – *I. K.*). Пад неалагізмамі паэт разумее перадусім грэцызмы, паколькі крыніцай неалагізмаў для яго служыла старажытнагрэчаская мова (*Graeco fonte*, 53). У паэме Гарацый праслаўляе грэчаскіх паэтаў як свае літаратурныя ўзоры, што было нярэдкасцю ў лацінскай літаратуры [Там жа, с. 90, 97–100]. Але ў адным месцы ён, здаецца, згадвае таксама і дэрывацыйныя сродкі ўтварэння неалагізмаў, г. зн. унутрымоўныя рэсурсы: *licuit semperque licebit // signatum praesente nota producere nomen* (58–59) ‘было і заўжды дазволена будзе, пазначыўшы сучаснай паметай, утварыць (новае) імя’. Галоўнай прычынай узнікнення неалагізмаў паэт лічыць патрэбу ў найменні новых рэчаў: *si forte necesse est // indicatiis monstrare recentibus abdita rerum* (48–49) ‘калі моцна патрэбна пазначыць да таго неназваную рэч’; *nova rerum // nomina protulerit* (57–58) ‘новыя рэчы імёнамі надзялілі’. Таксама ён адзначае (54–59), што да неалагізмаў рымскія аўтары звярталіся і ў даўнія часы – у эпоху Плаўта, Энія і Катона, і будуць звяртацца надалей.

Зразумела, што латынь узбагачалася неалагізмамі не толькі за кошт запазычання са старажытнагрэчаскай мовы (гэтак адбывалася пераважна ў літаратуры), але і з народнай латыні, а таксама з іншых моў. У познеантычную эпоху і ранняе Сярэднявекое стаў адметным струмень неалагізмаў з варварскіх моў (кельцкіх, германскіх і інш.). І хаця лексічны склад лацінскай мовы ў эпоху Сярэднявекі, асабліва ранняя, не заўжды добра вядомы даследчыкам, аднак параўнальна з іншымі еўрапейскімі мовамі лацінская лексікаграфія атрымліваецца найбольш старажытнай і прадстаўнічай. З часоў Антычнасці да самага Новага часу лацінская мова заставалася шырока распаўсюджанай у пісьмовай камунікацыі Еўропы. Адпаведна, з антычных часоў латынь была аб'ектам значнай лексікаграфічнай увагі, якая не спынялася і ў эпоху Сярэднявекі, Рэнэсансу і Новага часу. Таксама ў сучаснасці існуе нямаля буйных лацінскіх слоўнікаў, часта дэталізаваных па пэўным рэгіёне ці па пэўнай эпосе [10], што дазваляе даследчыкам дастаткова надзейна і эфектыўна вылучаць неалагізмы ў гэтай мове.

На жаль, многія мовы Еўропы (і ў тым ліку беларуская і ўкраінская) такой прадстаўнічасцю сваёй лексікаграфіі для старажытнай эпохі пахваліцца не могуць. Адпаведна, і вызначэнне ў іх неалагізмаў на даўніх стадыях развіцця або вызначэнне дакладнага часу з'яўлення той ці іншай адзінкі даволі праблематычна. Галоўная перашкода тут – адсутнасць дакладных ведаў пра лексічны склад мовы ў даўнюю эпоху, г. зн. недастатковасць дыяхранічнай лексікаграфіі дадзенай мовы. Гэта робіць дату з'яўлення многіх яе лексічных адзінак у дыяхраніі няяснай, прыблізнай або ўвогуле невядомай. Вынікам стануць заведама няпоўныя ці недакладныя спісы неалагізмаў, і навуковая вартасць такіх спісаў будзе невысокая.

Магчыма, таму далёка небеспаспяхуна некаторыя даследчыкі гавораць не пра неалагізмы ў даўніх помніках, а пра (і)навацыі [1–3]. У навуцы існуюць розныя погляды на суадносіны (і)навацыі і неалагізма. (І)навацыя адзначаецца на любых моўных узроўнях (фанетычным, марфемным, сінтаксічным), тады як неалагізм традыцыйна абмяжоўваецца лексічным і сінтагматычным узроўнем, найбольш прыкметным і відавочным для карыстальнікаў. Цытаты з Гарацыя сведчаць, што нават у старажытнасці майстры слова і філолагі заўважалі прыход у мову новых слоў для выражэння новых ідэй і рэалій,

наймення новых паняццяў і рэчаў. Таму пошук інавацый у структуры даўняй мовы не можа падмяніць (ці замяніць) сабой вылучэнне ў ёй неалагізмаў. У дадатак, здаецца, што метадалагічныя і практычныя праблемы пры вылучэнні інавацый (прынамсі, лексічнага ўзроўню) у старажытнай мове фактычна тыя ж, што і пры вылучэнні неалагізмаў: замена аднаго тэрміна на іншы практычна нічога не дасць.

Калі брацца вылучаць неалагізмы на базе існуючай «інфраструктуры» старабеларускай/стараўкраінскай мовы, то трэба ясна ўсведамляць, што працу непазбежна давядзецца весці на апрыёрна недастатковым матэрыяле. Для сваёй працы даследчык можа прыцягнуць толькі той дыяхронны матэрыял, які дасяжны яму, а такі матэрыял звычайна абмежаваны ў прынце – як адносна саміх старажытных крыніц, так і сучаснай дыяхроннай лексікаграфіі.

Матэрыял многіх помнікаў у пераважнай большасці ніяк не можа быць выкарыстаны для ідэнтыфікацыі неалагізмаў – такія помнікі або слаба ці зусім не даследаваны з нагоды свайго значнага аб’ёму, або дагэтуль не апісаны наогул ці нават зусім не ўведзены ў навуковы ўжытак (з розных прычын). Усё гэта замінае знаёмству з іх лексікай.

Існуючыя гістарычныя слоўнікі ўсіх усходнеславянскіх моў маюць, як правіла, няпоўны (а то і выбарчны, часам нават суб’ектыўна) матэрыял і могуць толькі абмежавана дапамагчы ў справе ідэнтыфікацыі неалагізмаў. Даўняя лексікаграфія старабеларускай/стараўкраінскай мовы вельмі сціпая (толькі слоўнікі Лаўрэнція Зізанія (Вільня, 1596) і Памвы Бярынды (Кіеў, 1627; Куцейна, 1653) былі друкаванымі) і ахоплівае толькі нязначную частку лексікі, як правіла, частаўжывальнай ці тэматычна аранжаванай (напрыклад, пераважна рэлігійная). Многія старабеларускія/стараўкраінскія тэксты, што служаць матэрыялам для гістарычных слоўнікаў, вядомыя ў недатаваных рукапісах, а іх сучасныя датаванні часта прыблізныя або ненадзейныя.

Абапірацца толькі на лексікаграфічныя крыніцы як крытэрыі для вылучэння неалагізмаў у дачыненні да старабеларускага/стараўкраінскага матэрыялу не выпадае. Праілюстраваць гэта можна наступным прыкладам. У евангельскім перакладзе Цяпінскага сустракаецца слова *куситель* ‘спакушальнік, Сатана’ [6, т. 16, с. 245–246], якое паводле «Гістарычнага

слоўніка беларускай мовы» [6] не адзначана ні ў С. Буднага (Нясвіжскі катэхізіс 1562 г.), ні ў ранейшых помніках старабеларускага пісьменства. Гэта слова вядома нават раннім польскім рукапісным помнікам [12, t. 3, s. 472], хаця рэдка ўжываецца ў польскіх перакладах Бібліі XIV ст. [11, t. 11, s. 589]. На гэтай падставе можна зрабіць выснову, што паланізм *куситель* уяўляе сабой неалагізм Цяпінскага, уведзены ім у сваім перакладзе. Аднак настойваць на гэтым немагчыма. Такі паланізм мог быць уведзены любым старабеларускім/стараўкраінскім пісьменнікам таго часу, больш-менш абазнаным у польскай мове. Слова сустракаецца ў Памвы Бярынды і ў рукапісным слоўніку «Синоніма Славеноросская», што ўскосна сведчыць пра адносную частотнасць дадзенага паланізма. У сувязі з гэтым наогул праблематычна казаць, што менавіта Цяпінскі ўпершыню ўвёў у мову слова *куситель*, хутчэй за ўсё, яго ўжытак толькі адлюстроўвае ўзус сваёй эпохі.

Як бачна, на такой базе цяжка ці нават зусім немагчыма вылучаць неалагізмы ў старабеларускай/стараўкраінскай мове ці рабіць высновы пра дакладныя часы з'яўлення ды кірункі распаўсюджання тых або іншых лексем. Верагодна, менавіта такімі меркаваннямі і тлумачыцца адсутнасць увагі даследчыкаў да пошуку неалагізмаў у старабеларускай/стараўкраінскай мове. Напрыклад, у нарысах, прысвечаных старабеларускай лексіцы [5, с. 52–227], неалагізмы не згадваюцца наогул, хаця аўтары часта гавораць пра ўзнікненне (утварэнне) ці пранікненне новых лексем. Так робяць і многія іншыя аўтары, што разглядаюць гісторыю паходжання тых ці іншых лексем.

На цяперашнім пачатковым этапе дыяхроннай неалогіі старабеларускай/стараўкраінскай мовы пакуль варта сфармуляваць некаторыя крытэрыі і акрэсліць фокусныя зоны лексічнай сістэмы, што дазваляць з большай пэўнасцю і надзейнасцю вылучаць неалагізмы ў старажытных тэкстах:

1. Калькі і запазычанні заўжды адлюстроўваюць іншамоўны ўплыў, які субстанцыйна з'яўляецца неагенным для любой мовы (што было відавочна яшчэ для Гарацыя). Старабеларускай/стараўкраінскай мове надзвычай уласцівы калькі (памарфемны пераклад, пераважна польскіх слоў) і запазычанні (у асноўным з польскай і лацінскай моў). У любым старабеларускім/стараўкраінскім тэксце яны трапляюцца настолькі часта, што ўзнікае ўражанне, быццам акты калькавання ці

запазычання адбываліся аўтаматычна ў любога пісьменнага беларуса таго часу пры стварэнні арыгінальнага тэксту ці пры перакладзе. У такой сітуацыі, сапраўды, вельмі верагодна з'яўленне як індывідуальных варыянтаў (словаўтваральных), так і зусім новых адзінак – усе яны могуць лічыцца неалагізмамі. Аднак высветліць канкрэтна, хто з аўтараў або перакладчыкаў мае прыярытэт на тую ці іншую адзінку, калькаваную або запазычаную, у дадзеным выпадку вельмі складана. Паколькі верагоднасць іх з'яўлення вельмі высокая, то многія сучаснікі маглі рабіць такія калькі ці запазычання (як бачна на прыкладзе паланізма *куситель*). Парадаксальна, але менавіта такія лексемы трэба якраз максімальна асцярожна акрэсліваць як неалагізмы пэўнага аўтара ці перакладчыка, хаця іх іншамоўны характар не падлягае сумневу.

2. Структурныя асаблівасці слоў таксама могуць сведчыць пра неалагічны статус. У прыватнасці, спецыфічная афіксацыя (напрыклад, дэмінітывы або ітэратывы) ці асноваскладанне могуць выкарыстоўвацца для ўтварэння неалагізмаў. Прыкладам можа служыць моватворчасць вядомага праваслаўнага палеміста Івана Вішэнскага, які «сипле як з рукава неологізмамі» [4, с. 436]: *богочревецъ, скачомудрець; кровоедь, свиноедь, куроедъ, гускоедь, волоедъ, скотоедь, звѣроедь, маслоедъ, пирогаедъ; периноспаль, мякоспаль; громовладатель, тѣлолюбитѣль; кровопрагнитель; перцолобець, шафранолюбецъ, кгвоздиколюбецъ, кминолюбецъ, цукролюбецъ, сладколюбецъ, чревобѣсникъ, писародрачь* і інш. У падобных выпадках пра неалагічны статус адзінкі можна меркаваць ужо апрыёрна, паводле яе структурных паказчыкаў. Такія выразныя словаўтваральныя адметнасці слова могуць сведчыць пра яго размоўны або, наадварот, кніжны, штучны характар, што дазваляе ўпэўнена падазраваць тут неалагізм.

3. Адным з найбольш важных чыннікаў неалогіі ў старажытным тэксце служыць экспрэсіўнасць. Неалагізмы паводле функцыянавання (і генезісу) сучасныя даследчыкі падзяляюць на рэфэрэнцыйныя, або дэмінатыўныя (яны пазначаюць новаўзніклыя рэаліі), і экспрэсіўныя, або стылістычныя [7, р. 206; 8, р. 2]. Апошнія неалагізмы, як правіла, спантанныя, яны звычайна ўзнікаюць не на рацыянальных падставах, як тэрміны, а па суб'ектыўных, часам нават эмацыянальных рэзонах, а таму нярэдка адрозніваюцца кароткім векам ці абмежаваным

абшарам свайго ўжытку (накшталт аказіяналізмаў). Такія неалагізмы нярэдка перадаюць тэмперамент аўтара, рэалізуюць яго рытарычныя і эстэтычныя задачы, а таксама падкрэсліваюць ці факусіруюць увагу да пэўнага месца тэксту, да руху думкі.

Гэты кірунак здаецца найбольш шматабяцальным і плённым для даследавання, паколькі пошук у дадзеным выпадку мусіць весціся на абмежаваным аб'ёме тэксту. У старабеларускім/стараўкраінскім пісьменстве экспрэсіўнасць уласціва перш за ўсё палемічным творам рознага жанру і памеру (памфлеты, рэлігійныя трактаты, катэхізісы і інш.), парадыйным і сатырычным творам, а таксама лірычнай і патэтычнай паэзіі.

4. Рэдкая лексіка (і фразеалогія): вузкадыялектныя, рэдкаўжывальныя, спецыфічныя словы, як правіла, адлюстроўваюць уплыў на кніжна-пісьмовую мову іншых варыянтаў нацыянальнай мовы, а таму субстанцыйна, як і ў выпадку з запазычанай лексікай, з'яўляюцца неагеннымі для пісьмовых помнікаў даўніх эпох. У тыя часы кніжна-пісьмовая сфера знаходзілася на значнай дыстанцыі ад жывога маўлення, таму пранікненне ў яе любога слова з дыялектаў і сацыялектаў практычна амаль заўжды можна прызнаваць фактам неалогіі.

Разам з тым варта адзначыць і крытэрыі, які ніяк не можа выкарыстоўвацца для вылучэння неалагізмаў. Гэта:

5. Фанетыка-арфаграфічныя асаблівасці слоў. Да чыннікаў, што «ствараюць» неалагізмы або ўплываюць на іх узнікненне, нельга адносіць фанетычныя і/ці арфаграфічныя варыянты слоў, якія адлюстроўваюць уплыў дыялектнага маўлення, гутарковай стыхіі ці пісьмовай школы (напрыклад, яканне, еканне, дыэрэзы, эпентэзы, пратэзы), а таксама розныя памылкі (у тым ліку механічныя), звязаныя з маўленнем або пісьмом. Таксама і больш сістэмныя ды выразна структурныя моўныя рысы (ізагласы), такія як заходне-, усходне-ці паўднёваславянскія структурныя асаблівасці (кшталту поўнагалосся – няпоўнагалосся), а таксама буйныя дыялектныя асаблівасці не могуць прызнавацца крытэрыем неалагічнасці. Выключэнне складаюць толькі рэдкія выпадкі неапраўданага застасавання такіх асаблівасцей, у выніку чаго ўтвараліся штучныя, ненаaturalныя формы кшталту *бологие*, *коровать*, як у перакладзе Цяпінскага.

У некаторых выпадках няпроста правесці мяжу паміж фанетыка-арфаграфічнымі асаблівасцямі і марфемнымі адрозненнямі. Так, у рукапіснай прадмове Цяпінскага адзначаны прыметнік *богопойный*, які больш не фіксуецца ніякімі гістарычнымі слоўнікамі. Фармальна яго трэба прызнаць неалагізмам; аднак больш верагодна, што ён утварыўся выпадкова, у выніку няправільнага напісання (але самім Цяпінскім ці толькі супрасльскім перапісчыкам яго твора?) прыметніка *богобойный*, добра вядомага як старабеларускай/стараўкраінскай, так і польскай мове. Толькі знаходжанне друкаванага арыгінала прадмовы (маюцца падставы лічыць, што ён існаваў) дазволіць прасвятліць гэта пытанне.

Як бачна, у дачыненні да старабеларускага/стараўкраінскага пісьменства пакуль немагчыма прапанаваць канкрэтныя і надзейныя працэдуры ідэнтыфікацыі неалагізмаў. Справа іх вылучэння пакуль застаецца прыблізнай, а то і гадальнай. Пры гэтым рэдкія, запазычаныя і калькаваныя, а таксама экспрэсіўныя і структурна адметныя словы з'яўляюцца найбольш верагоднымі «кандыдатамі» на ролю неалагізмаў. Застаецца шкадаваць, што даследчыкі пакуль надаюць дыяхроннай неалогіі мала ўвагі, а ў дачыненні да старабеларускага/стараўкраінскага матэрыялу дадзенае пытанне, наколькі вядома, наогул не ставілася; здаецца, што нават назіранні на гэты конт проста адсутнічаюць. Задачами далейшага даследавання павінны стаць збор і абагульненне базавага матэрыялу.

1. Будзько, І. У. Лексіка-семантычныя інавацыі ў старабеларускім перакладзе Псалтыра XVI ст. / І. У. Будзько // Беларускае слова: гісторыя і сучаснасць : зб. арт. па матэрыялах навук. чытанняў, прысвеч. памяці праф. А. І. Жураўскага, Мінск, 27 кастр. 2009 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; пад агул. рэд. М. Р. Прыгодзіча. – Мінск, 2010. – С. 40–47.

2. Будзько, І. У. Лексіка-семантычныя інавацыі ў старабеларускіх перакладных тэкстах: на скрыжаванні культурных традыцый / І. У. Будзько // Новае слова ў беларусістыцы. Літаратуразнаўства і фалькларыстыка : матэрыялы V Міжнар. кангр. беларусістаў, Мінск, 20–21 мая 2010 г. / Міжнар. асац. беларусістаў ; рэд. І. Э. Багдановіч. – Мінск, 2012. – С. 58–71.

3. Будзько, І. У. Кантамінацыя як інавацыя: да праблемы вызначэння прынцыпу перакладу Бібліі Францыска Скарыны / І. У. Будзько // Мовазнаўства. Літаратуразнаўства. Фалькларыстыка : XV Міжнар. з'езд славістаў, Мінск, 20–27 жн. 2013 г. : дакл. беларус. дэлегацыі / Нац.

акад. навук Беларусі [і інш.] ; рэдкал.: А. А. Лукашанец (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2013. – С. 5–26.

4. *Возняк, М.* Історія української літератури : у 2-ох кн. / М. Возняк. – Львів : Світ, 1992–1994. – Кн. 1. – Вид. 2-ге, випр. –1992. – 694 с.

5. Гістарычная лексікалогія беларускай мовы / рэд.: А. Я. Баханькоў, А. І. Жураўскі, М. Р. Суднік. – Мінск : Навука і тэхніка, 1970. – 337 с.

6. Гістарычны слоўнік беларускай мовы : у 37 вып. / Акадэмія навук БССР, Ін-т мовазнаўства імя Я. Купалы. – Мінск : Беларус. навука, 1982–2017.

7. *Cabré, M. T.* Terminology: Theory, methods and applications / M. T. Cabré. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1999. – 248 p.

8. *Cabré, M. T.* Neology in specialized communication / M. T. Cabré ; R. Estopà ; Ch. Vargas // Terminology. – 2012. – Vol. 1. – Fsc. 1. – P. 1–8.

9. *Dufallo, B.* Words Born and Made: Horace's Defense of Neologisms and the Cultural Poetics of Latin / B. Dufallo // *Arethusa*. – 2005. – Vol. 38. – P. 89–101.

10. *Krömer, D.* Lateinische Lexikographie / D. Krömer // *Wörterbücher: ein internationales Handbuch zur Lexikographie*. – Vol. 2. / ed. by F. J. Hausmann, O. Reichmann, H. E. Wiegand, L. Zgusta. – Berlin, 1991. – S. 1713–1722.

11. *Słownik Polszczyzny XVI wieku*. – Wrocław; Warszawa, Wrocław; Kraków, Gdańsk, 1966–1995.

12. *Słownik staropolski*. – Warszawa, 1953–2002. – Т. 1–11.

УДК 316.734+316.4

Ю. И. Кнатко,

кандидат культурологии, доцент,

доцент кафедры культурологии учреждения образования

«Белорусский государственный университет культуры и искусств»,

г. Минск, Беларусь

ЭМЕРДЖЕНТНОСТЬ СОЦИОДИНАМИКИ СОВРЕМЕННОГО КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА

Аннотация. Социодинамика современной культуры – это многокомпонентный и сложно анализируемый процесс, требующий междисциплинарного подхода, соединяющего в себе теоретико-методологическую базу естественных и гуманитарных наук. Исследование изменений, происходящих в современной культуре, только в рамках гуманитарного дискурса не позволяет ученым объективно оценить закономерности и тенденции социокультурного развития, а также снижает достоверность прогнозов, необходимых для преодоления в ней кризисных состояний. Осмысление эмерджентности как одной из ключевых содержательных характеристик современного культурно-исторического процесса тре-